

УДК 378.096

СТАНДАРТ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ США

Тамара Пілюгіна

Статтю присвячено основним положенням Стандарту навчального плану з оподаткування (СНПО), розробленому Американським інститутом дипломованих незалежних бухгалтерів (АІДНБ). Цей Стандарт надає рекомендації факультетам університетів щодо створення ними бухгалтерського компонента у навчальному плані з оподаткування таким чином, щоб процес навчання був спрямований на результат. Рекомендації орієнтують на компетентну підготовку студентів до їх майбутньої професійної бухгалтерської та податкової практики і, загалом покликані приваблювати молодь до вибору кар'єри у галузі оподаткування.

Ключові слова: бухгалтер, податковий службовець, Американський інститут дипломованих незалежних бухгалтерів (АІДНБ), стандарт навчального плану з оподаткування (СНПО), навчальний план, матриця, прийняття рішень, методи навчання, результати навчання, професійні компетентності.

Галузь оподаткування – один з важливих напрямів професійної підготовки фахівців, який в Україні вимагає модернізації. Тому молода українська держава намагається переймати зарубіжний досвід навчання та виховання молоді для роботи у державній податковій службі. Для досягнення високого рівня якості підготовки майбутніх податкових службовців особливо важливого значення набувають стандарти вищої освіти, створені на компетентнісній основі та угоджені із законодавствами розвинених країн світу [2].

Відомо, що система стандартів української професійної підготовки кадрів для сфери оподаткування регламентується Законом України «Про вищу освіту», який презентує державний стандарт, галузеві стандарти та стандарти вищих навчальних закладів як сукупність норм, що визначають зміст вищої освіти, зміст навчання, засіб діагностики якості вищої освіти та нормативний термін навчання [1].

Розробленням та удосконаленням змісту вітчизняної професійної підготовки фахівців з податкової справи займається значна кількість дослідників, серед яких М. Я. Азаров, В. Л. Андрущенко, З. С. Варналій, О. Д. Данілов, Г. О. Калач, П. В. Мельник, А. І. Накай, Л. Л. Тарангул та ін.

Відповідно до Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» однією з причин, що призводять до основних проблем української податкової системи, є значні розбіжності між податковим і бухгалтерським обліком – ключовими дисциплінами, які повинен опанувати майбутній фахівець з

оподаткування [2].

З цього приводу, особливої уваги заслуговує вивчення ще недослідженого українською педагогічною наукою досвіду розроблення та впровадження стандарту професійної підготовки працівників податкової служби у вищих навчальних закладах Сполучених Штатів Америки. Як один із найкращих у світі, він зможе послужити гідним зразком для удосконалення стандартизації податкової освіти у нашій країні.

Покращенням стандарту, що сприяє організації такого навчального процесу, який орієнтовано на результати навчання (*learning outcomes*), займається багато американських учених та практиків (дипломованих незалежних бухгалтерів), таких, як Ширлі Деніс-Ескофієр (Shirley Dennis-Escoffier), Анна Фоулер (Anna C. Fowler), Джон Філіпс (John Phillips), Тед Ренсофер (Tad D. Ransopher), Шеллі Роудес-Катанак (Shelley Rhoades-Catanach) та інші.

Так, з метою якісної зміни програм та курсів з оподаткування для підготовки майбутніх бухгалтерів та податкових службовців у США було створено Стандарт навчального плану з оподаткування (СНПО) *The Model Tax Curriculum (MTC)*, яким керуються на факультетах оподаткування у вищих навчальних закладах по всій країні [7]. СНПО було розроблено Американським інститутом дипломованих незалежних бухгалтерів (АІДНБ) *the AICPA* у 1996 році. Подальші зміни, що відбувалися у професійній підготовці та практиці бухгалтерів і податківців спричинили повторний перегляд СНПО та його повну зміну у 2007 році.

Першочерговою метою СНПО є навчання студента розумінню того, яку роль відіграє оподаткування у прийнятті рішень у комерційній діяльності та фінансовій звітності за допомогою створення основи для майбутнього опанування податковою справою. Для досягнення цієї мети СНПО рекомендує факультетам використовувати свою структуру для організації навчального процесу таким чином, щоб навчальний план не складався з низки не поєднаних між собою спеціальних податкових тем. Структура ж правових дисциплін з їх впливом на систему прийняття рішень допомагає студентам створити основу для навчання впродовж життя у галузі бухгалтерського обліку та оподаткування.

Дослідивши останній варіант СНПО, ми дійшли висновку, що він є найбільш досконалим з огляду на збільшення частки навчальних дисциплін бухгалтерського циклу, на відміну від попередніх стандартів, де здебільшого лівова частка годин відводилася лише на бухгалтерський облік. Крім того, оновлений СНПО включає *матрицю*, яка описує рекомендовані результати навчання як основні компетентності дипломованих незалежних бухгалтерів та визначає зміст спеціального навчального плану з оподаткування з розробленням у ньому дисциплін з бухгалтерського обліку, необхідних для досягнення цих результатів навчання. Вводячи такі предмети, факультети наближаються до використання підходу, який інтегрує концепції планування, дослідження та фінансового бухгалтерського обліку, виходячи із перспективи прийняття рішень (*a decision-making perspective*). Цей компонент не створений для того, щоб бути всеохоплюючим, а оновлений СНПО не пропонує, щоб усі з

перелічених тем були обов'язково присутні у кожній програмі.

Американський інститут дипломованих незалежних бухгалтерів стверджує, що дипломований незалежний бухгалтер реалізується як фахівець через:

- чітку та об'єктивну передачу загальної картини;
- критичне тлумачення сукупної інформації;
- прогнозування і створення перспектив;
- пошук шляхів, що перетворюють бачення у реальність [5].

Практикуючий податківець не в змозі самореалізуватися як фахівець без знання основ оподаткування. Секція оподаткування як частина структури Американського інституту дипломованих незалежних бухгалтерів служить суспільним інтересам, допомагаючи членам АІДНБ стати надійними професійними постачальниками податкових послуг і пропагуючи слушну податкову політику та ефективне адміністрування податків. Стандарт навчального плану з оподаткування надає рекомендації щодо створення компонента з бухгалтерського обліку у навчальному плані з оподаткування таким чином, щоб він максимально відповідав цілям Американського інституту дипломованих незалежних бухгалтерів та його секції оподаткування. Рекомендації націлені на компетентну підготовку студентів до їх майбутньої професійної бухгалтерської та податкової практики і допомогу у розробленні та оцінюванні навчального плану з оподаткування з метою приваблення студентів до кар'єри у галузі оподаткування. Таким чином, стандарт відіграє вирішальну роль у гарантуванні того, що існуватиме достатня кількість студентів, які після завершення навчання стануть професійними працівниками податкової служби. Запропонований їм навчальний план з оподаткування має забезпечити надійну основу для навчання впродовж життя. Такий навчальний план надає студентам допомогу у підготовці до складання іспиту для отримання звання дипломованого незалежного бухгалтера.

Прийняття рішень про податкову та фінансову звітності часто переплітаються між собою, тож податкові службовці не в змозі надавати ефективні фінансові послуги без ґрунтового розуміння як фінансової звітності, так і проблем бухгалтерського обліку. Як показують результати досліджень, проведених на перших курсах навчання податковій справі, великий відсоток студентів університетів має суттєві прогалини у знаннях фундаментальних принципів та умінь, розвиток яких передбачає вивчення курсу бухгалтерського обліку у межах навчального плану з оподаткування. Це означає поверхове вивчення (або його повна відсутність) проблем бухгалтерських досліджень та бухгалтерського планування. Так як студенти вивчають бухгалтерський облік як на бакалаврському, так і на магістерському рівнях, вони можуть надолужити нестачу знань важливих концепцій під час проходження факультативних дисциплін. Проблема оподаткування є всеохоплюючою, комплексною та критичною щодо систем прийняття рішень, тож СНПО рекомендує бухгалтерським факультетам критично переглянути бухгалтерські компоненти своїх навчальних програм з тим, щоб студенти гарантовано отримали фундаментальні знання з бухгалтерського обліку, необхідні для початку їхньої професійної кар'єри чи то у бухгалтерії, чи у

галузі оподаткування.

Завданням бухгалтерського компоненту навчального плану з оподаткування є досягнення студентами розуміння ролі бухгалтерського обліку у прийнятті економічних рішень *economic decision making* та фінансовій звітності *financial reporting* [3]. Студент повинен розумітися на основах податкового законодавства і бути здатним застосовувати важливі концепції бухгалтерського та податкового планування на практиці. Навчальний план має охоплювати широкий спектр проблем оподаткування та досліджувати їх вплив на різних платників податків. Хоча основний акцент робиться на федеральний податок з прибутку, студенти повинні отримувати знання про податки, що стягуються іншими податковими органами. Отримання знань і розвиток умінь, передбачених бухгалтерським компонентом навчального плану з оподаткування полегшить вивчення податкової справи у майбутньому, навіть якщо студент не планує займатися податковою практикою професійно. Бухгалтерський компонент курікулуму є важливою ще й тому, що він сприяє розвитку розуміння проблем бухгалтерського обліку у студентів, які нададуть перевагу професії податкового службовця. Отже, основна роль такого навчального плану полягає у його здатності робити професійну податкову практику привабливою для студенської аудиторії.

Студент, який пройшов курс бухгалтерського обліку для опанування професійними якостями працівника податкової служби повинен уміти:

а) логічно обгрунтовувати податкове законодавство через здатність розрізняти типи податків та зважувати численні цілі, що визначаються керівниками податкової служби, які удосконалюють податкове законодавство;

б) застосовувати доцільні аналітичні методи для правильної оцінки економічних рішень для усіх видів платників податків (фізичних осіб *individuals*), товариств *partnerships*, філій *C Subchapters C* та акціонерних товариств *S S corporations*:

- під час визначення видатків відповідно до розміру прибутків та встановлення часу їх виплати;
 - під час проведення комерційних операцій, що призводять до визнаних, запланованих на майбутнє або неоподатковуваних прибутків чи витрат;
 - під час встановлення організаційних форм прийняття рішень;
 - в) аналізувати вплив податків на фінансову звітність, а саме:
 - порівнювати та зіставляти бухгалтерські книги та розумітися на відмінностях у різних видах податків, визначати їх вплив на бухгалтерський баланс та рахунки прибутків і витрат, складених на основі податкової декларації та фінансового звіту;
 - орієнтуватися у питаннях, пов'язаних із застосуванням стандартів бухгалтерського обліку для визначення запланованих на майбутнє оподатковуваних активів і грошових зобов'язань, що задекларовано у Викладі фінансово-бухгалтерських стандартів № 109 *Statement of Financial Accounting Standards No. 109 (FAS # 109)*.
 - бути компетентним у питаннях внутрішнього контролю, пов'язаних із податковою звітністю;
-
-

г) розвивати розуміння етапів визначення оподатковуваних прибутків юридичних осіб таким чином, щоб створити студентів основу для ефективного самостійного вивчення податкового законодавства в майбутньому з метою дотримання правових норм та планування стратегічних дій;

д) робити адекватні висновки з питань оподаткування, використовуючи свої дослідницькі здібності (включаючи доступ до джерел підтримки влади та їх тлумачення) для виявлення та оцінки сильних та слабких сторін платників податків, їх перспектив;

е) повідомляти про експертні висновки та рекомендації зацікавленим особам у прозорий та чіткий спосіб;

є) усвідомлювати важливість сумлінного виконання своїх професійних та етичних обов'язків та використання можливостей громадської служби працівниками податкових органів;

ж) покращувати і навички міжособистісного спілкування;

з) розвивати технологічні навички, необхідні для початку податкового планування з дотриманням правових норм та баченням дослідницьких стратегій [6].

Керівництво факультетів значно підвищує здатність студентів розуміти та застосовувати концепції оподаткування за допомогою створення відповідної структури організації навчального процесу, запровадження якої є необхідним. При цьому повинна існувати така особлива структура, яка відповідає завданням університетів і пов'язана з ширшими навчальними планами з оподаткування, а курс з бухгалтерського обліку є їх частиною. СНПО визнає існування великої кількості шкіл для працюючих фахівців з різними завданнями професійної підготовки кадрів, а отже – з різними навчальними планами з оподаткування, створеними для задоволення професійних інтересів студентів.

Університетські факультети повинні використовувати різноманітні методи навчання, призначені для досягнення результатів навчання, вихзначені Стандартом навчального плану з оподаткування. Вони розроблені для потреб студентів, що мають різні стратегічні завдання та курікулуми з оподаткування. Ці методи навчання включають (але не обмежуються) лекції (*lecture*), аудиторні дискусії (*in-class discussion*), презентації (*presentations*), кейс-методи (*cases*), моделювання (*simulations*), рольові ігри (*role-plays*), діяльність, спрямовану на навчання обслуговування клієнтів (*service learning activities*), дистанційне навчання (*distance education*), участь у волонтерських програмах, надання допомоги у заповненні податкових декларацій (*the Volunteer Income Tax Assistance Grant Program*) (*VITA program*) [4]. Які б комбінації методів не використовувалися, метою навчання повинна бути підготовка студентів до самостійного навчання впродовж професійної кар'єри.

Отже, стандарт навчального плану з оподаткування, розроблений американськими науковцями рекомендує орієнтацію змісту податкової освіти на такі єдині результати навчання, яких студент зможе досягти ще до початку своєї професійної кар'єри, незалежно від обраної ним спеціалізації. Факультетам університетів радять бути надзвичайно креативними не лише у запровадженні різноманітних форм і методів викладання, але й у пошуку додаткових

можливостей розвитку ключових компетентностей студентів, зокрема це стосується обов'язкової участі у волонтерських програмах.

Сьогодні запроваджується чимало інновацій в українському варіанті навчального плану із спеціальності «Оподаткування», що покликано створити основу для становлення студентів як податкових радників відповідно до стандартів професійної підготовки податкових кадрів країн ЄС. На вимогу часу та задля гарантії повної готовності входження молоді у діловий світ висококваліфікованими професіоналами, ми не можемо оминати увагою та не взяти на озброєння корисний досвід американських освітян, які створили Стандарт навчального плану з оподаткування та періодично переглядають університетські курікулуми з метою посилення акценту на дисциплінах з бухгалтерського обліку, що найбільше відповідає останнім тенденціям професійної підготовки працівників податкової служби.

З урахуванням заначеного вище, наші подальші наукові розвідки будуть спрямовані на розроблення методичних рекомендацій щодо використання в Україні елементів курікулумів з оподаткування, що застосовуються у вищих навчальних закладах США.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>
 2. *Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.president.gov.ua/.../Programa_reform
 3. *A career-neutral accounting curriculum? The accounting faculty at Kansas State University are pleased with the one they designed* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thefreelibrary.com/A+careerneutral+accounting+curriculum%3f+The+accounting+faculty+at...-a0161394351>
 4. *Accounting students' likelihood of compliance with tax preparation standards* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thefreelibrary.com/Accounting+students%27+likelihood+of+compliance+with+tax+preparation...-a0154692982>
 5. *American Institute of Certified Public Accountants (AICPA)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.aicpa.org
 6. *Dennis-Escoffier, Shirley Tax Education: Experiences With the Model Tax Curriculum* [Електронний ресурс] / *Dennis-Escoffier, Shirley, Fowler, Anna C., Phillips, John, Ransopher, Tad D., Rhoades-Catanach, Shelley.* – Режим доступу: <http://www.aicpa.org/InterestAreas/Tax/Resources/Pages/Model%20Tax%20Curriculum.aspx>
 7. *Model Tax Curriculum* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aicpa.org/InterestAreas/Tax/Resources/Pages/Model%20Tax%20Curriculum.aspx>
-
-